

boginjam umetnosti, da je tako; sicer bi ne imeli nikake umetnosti na svetu! O da, vsak najmanjši, tudi brezpomembni dogodek „iz knjige življenja“, ne samo strel in pok, zakonska nezvestoba in pustolovstvo, je sposoben predmet za pisateljevo delo; ali: naj bo on tudi najzagrizenejši realist, predno bo kak dogodek opisal, moral mu bo odpreti zajedljivo pot čez svoje srce in stopil mu bo na dan v subjektivni obliki; da, še predno mu je odprl svoje srce, ni mogel niti vedeti, ali je njegova spoznava resnična, temeljita. — V tem zmislu je do neke meje res, kar pusti Kostanjevec na str. 33. prijatelja govoriti: „Ko sem pisal povest, sem prav zares pretrpel vse one bolečine, ki sem jih opisoval“. Bodi! Da pa je to „bilo grozno“ in vse, kar še nadalje pravi pisatelj, je mučeništvo dvomljivega značaja. Baš taka groza poveličava! Sploh pa ni tako — hudo; in kaj bi bilo tedaj, kadar bi dotičnik opisoval kaj — veselega, slastnega? Ne izkušajmo biti mučeniki iz lastne volje! — Pa nadaljujmo! Seveda, kdor ni umetnik, ta zapiše grobo nekaj zunanjih vtiskov, ki jih je v naglici ujel v fotografsko škatlico; ker je zunanji obris res videti isti, kakor ga kaže življenje, si domišlja, da je realist. — Kostanjevec seveda ni tak, sicer bi bilo škoda vsake besede, tudi ni tako hud realist, kakor se dela; opozarjam le na jako idealizovano, lepo sliko „Kaj je prinesel Božidarčku Miklavž“; ali nekaj zunanjih manir, ki jih je opazil pri krščenih realisti, si je le prisvojil. Realisti so namreč iznova uvedli sila natančno opisovanje zunanosti, obleke, jedi, oprave. Čisto prav! Taki pripomočki nadomeščajo v spretnih rokah mrtvim predmetom dušo, ki je nimajo, ki pa jo človek in dogodki polagajo v nje. Ali vse take podrobnosti se morajo pokoriti ideji; malokomu se posreči, razprostiti idejo nad nje. Kostanjevcu se ni; kakor se n. pr. na str. 129. in 130. opisuje obedna miza z raznimi vini, celo s pomočjo suhega „i. t. d.“, to nas prav tako moti kakor na str. 183. opazka o posetnici in obleka iz „temno-svetlega kariranega mervil-leuxa“ na str. 187. — Ena taka malenkost nam podere vso iluzijo.

Filozofija je sestra poezije, filozofovanje ali bolje — dovolite mi še eno novo besedo — filozofkovanje je njena mačeha. V prvem sestavku „Vid Dobrin“ je Kostanjevec zašel precej v filozofovanje; dotični deli se niso posrečili. Pustite filozofijo! le z uporabljeno filozofijo si pisatelj ne sme biti nikdar navzkriž. Psihološki razvoj je pri Kostanjevcu vobče dobro utemeljen, le v krajših sestavkih je včasih malo silovit.

Jezik teče pisatelju gladko, posebno v dialogu; pri slikanju je nekaj predklamatorski; zlasti bi naj opustil pisatelj nekatere ne posebno okusne izraze, ki so prav odveč; kako so n. pr. sluge molčali, bi se dalo lepše povedati nego s primerom z „markerji v Sacherjevih chambres séparées“. Kaj takega zamerimo zlasti, ker nam je podal ponatisk že objavljenega romana, tistemu pisatelju, ki je na str. 178. z imenitno pregnanco toliko povedal v enem samem stavku: „Truden sem nekoliko!“

S tem smo povedali na kratko, kako bi lahko postal dobri naš pisatelj še boljši. Veselili se bomo, ko bomo zabeležili, da je postal še boljši.

Dr. Jos. Tomišek.

Dve knjižici „družbe sv. Cirila in Metoda“. Naša slovenska šolska „družba sv. Cirila in Metoda“ razpošilja svojim članom letos dve knjižici, in to: „Sv. Ahacij s tovariši mučenci, kranjske dežele pomočnik“ ter „Mučenci, starokrščanska povest“. Življenje sv. Ahacija je opisal g. Vrhovnik, „Mučence“ pa je spisal Hrvat Milutin Mayer, a prevedel jih je Emonski (psevdonim). Obe knjigi, tako izvirna Vrhovnikova kakor prevod iz hrvaškega jezika („Mučenci“), imata lep jezik, saj je

znano, da je župnik Vrhovnik izboren stilist. Knjigi razpošilja „družba sv. Cirila in Metoda“ ter se poudarja, da sta posebno primerno darilo za njene društvenike. Tej trditvi pa moramo nekoliko oporekati! Naša „družba sv. Cirila in Metoda“ je bila ustanovljena za to, da bi branila ob mejah našega jezičnega ozemlja ter v meševitih krajih našo mladino potujčevanja (ponemčevanja in poitalijančevanja). Knjige, ki jih izdaja „družba sv. Cirila in Metoda“, bi morale biti torej v prvi vrsti narodne, t. j. vsebina takih knjig bi morala vzbujati narodno zavednost, navduševati mlade rojake za naš lep materni jezik in tako za našo narodnost samo. Omenjeni dve knjižici pa sta skozinskoz verske vsebine in pisani sta s cerkvenega stališča. Dvomimo, da bi se s knjigami take tendence dosegel pravi namen naše šolske družbe. Naša družba je vseslovenska in zato naj izdaja knjige, ki zanimajo vse Slovence, ne samo rojake ene pokrajine! Duh, ki naj bi prešinjal izdaje naše družbe, moral bi biti narodno-radikalen, ne pa bizantinski in ultramontanski! S takimi rečmi se ne pospešuje namen naše šolske družbe. Poglejte, kako delata nemški „Schulverein“ pa italijanska „Lega nazionale“! Bodimo energični Slovenci in Slovani! To je zdaj prvo! Sicer pa želimo družbi pri razpečavanju njenih knjižic kar najlepšega gmotnega uspeha!

Radikalec.

Rad jugoslavske akademije znanosti i umjetnosti, knj. 153. (razred hist.-filol.) ima to-le vsebino: Miha Madijev de Barbazanis. Dr. Ferd. Šišić. — Današnji mostarski dijalekat. Matej Milas. — Prvi dubrovački pjesnici i zbornik Nikole Ranjine. Dr. Milorad Međinija. — Osobine današnjega delničkoga narječja. R. Strohal. — Prvo istorisko doba narodne poezije. And. Gavrilović. — Dočim bode raziskovalce hrvatske zgodovine od leta 1290.—1330. zanimala osnovna študija Šišićeva o spletskem historiku Mihi Madijevem, ki je v prvi polovici 14. veka napisal delce o oni dobi, služita lingvistom Milasova in Strohalova razprava. V Delnicah (med Reko in Ogulinom) se govori narečje, ki je bolj slovensko nego hrvatsko; pozna se tam poluglasnik, „vrejme“ za „vrême“, „vouk“ za „vlk“, celo „puot“ za „plot“ itd. Slovencem dobro znanega belgradskega profesorja Andr. Gavrilovića razprava se vrti osobito ob vprašanju, je li so Srbi in Hrvati pred 15. vekom imeli epsko poezijo, kakršna se je v tem stoletju razvila o kosovskih junakih. Doslej se je običajno trdilo, da so imeli tako epiko i v prejšnji dobi (stari pisci svedočijo, da so se o zgodovinskih osebah onih starih časov pele pesmi). Gavrilović tega ne taji, a trdi: one historijske pesmi od 12. do 15. veka niso bile čisto epski umotvori daljšega obsega, marveč kratke epsko-lirske tvorbe. Nekoliko teh pesmic se je ohranilo kot poetski rudimenti, nekoliko se jih je poizgubilo, a tretji del se je izza 15. veka prepel v čisto epske pesmi; „pri tem prepevanju so se motivi pretvarjali, spajali in razstavljali kakor navadno pri takem vrenju“; zato so te nam osobito znane čisto epske pesmi zgodovinski manj zanesljive nego oni „rudimenti“. S tem se je Gavrilović postavil na popolnoma drugo stališče nego Vuk, ki je v teh kratkih pesmih zrl nedovršene „komade“ daljših epskih pesmi.

Dr. Fran Ilesić.

Lopudska sirotica: Fragment Petra Preradovića. Dopjevalo Stjepko Ilijić. Ciena 60 h. Doljna Tuzla. Tisak I. Schnürmachera. 1903. m. 8°. str. 49. — Peter Preradović je ostavil nedopisano epsko pesem „Lopudska sirotica“, ki se odigrava na otoku Lopudu v bližini Dobrovnika. Tam je imel Dragić-Kapetan svoje dvore, ki je s Karlom V. šel pred Tunis, tam poginil in ostavil v siromaštvu tri brate, ki so služili kruh z ribarjenjem, in hčer, ki jim je čuvala bele dvore. V to dekle se je